

Appendix:

Smølas natur- og kulturgitte kvaliteter som turistmål – førsteinntrykk.

Natur:

- Unik topografi
- Småkoller og knauser langs sjøen, viker og poller med lune idyller
- Enorme myrvidder
- Rikt fugleliv
- Interessant klima

Kultur:

- Fornminner
- Fiskemiljø, havner, sjøhus
- Byggeskikk før og nå
- Storstilt myr dyrking
- Leplanting
- Skogreising
- Pelsdyr
- Husflid

Aktuelle tiltak:

- Sikre bygninger og miljø
- Kvalifisert informasjon (lett tilgjengelig, tiltalende og faglig holdbar)
- Gjenskape kombinasjonsbruk til «utstilling», med fiskerbåt og småbruk med husdyr
- Etablere myrmuseum (jfr. skogbruksmuseet på Elverum). Forslag til innhold (innen gangavstand):
 - Myrtyper i naturtilstand
 - Gammel dyrket myr
 - Nydyrket myr
 - Nygrøftet myr
 - Torvtekt m/torvstakker
 - Leplantinger, plantefelt
 - Utstillinger, modeller
- Lansere ny idrettsgren i skjærgården: Kajakkorientering.

Lé i tun og hage

Av Tor Nilssen, landskapsarkitekt MNLA

Hvorfor lé?

Trivsel er en hovedårsak. Trivsel er viktigere enn noensinne. Folk stiller krav om andre livskvaliteter enn det daglige brød. Det er lett å flytte på seg i våre dager, og et godt arbeidsmarked i sentrale strøk. Vern mot vind – og derved økt trivsel – er med på å trygge bosettingen i våre kystområder. Godt utformede léplantninger gir frodighet og variasjon i landskapet og vil bl.a. være

med på å legge grunnlaget for turisme som vekstnæring i utkant-Norge.

I tider med dårligere lønnsomhet i primærnæringene, kan tilhørighet og trivsel hindre eller i alle fall bremse flukten fra landsbygda, som ofte er blitt resultatet slik vi har sett det i etterkrigstida. Dårligere økonomi til tross – de fleste av oss klarer å sette næring etter tæring innen rimelighetens grenser, dersom det er andre tungtveiende grunner til å bli boende et sted.

Hvilke positive trivselseffekter gir lé?

- Utesesongen forlenges – daglig, og gjennom året.
- Bedre betingelser for lek og uteopphold.
- Økt naturopplevelse.
- Bedre forhold for hagevekster. Sortimentet kan økes.
- Bedre fyringsøkonomi.
- Mindre vedlikehold på bygninger.
- Bruket/tomta får en ny og bedre identitet.

Lé – hvordan?

1. Ved lokalisering av nytt tun/bosted (på kort eller lengre sikt) må en søke etter steder der de naturgitte forhold (topografi/vegetasjon) gir naturlig lé. Lokalklimaet må bli en viktig lokaliseringsfaktor, minst like viktig som krav til panoramautsikt i enhver sammenheng. Ved fornuftig planlegging kan en delvis få både i «pose og sekk».
2. Plassering av bygningene i landskapet (retninger) og i innbyrdes forhold til hverandre er viktig. Lé må være en viktig plasseringsfaktor sammen med de funksjonelle (trafikk, drift, handteringslinjer) og andre (sol, utsikt).

Et viktig moment her: Etter brannforskriftene er min.avstand mellom bygninger 8 meter. Hvorfor da bruke 25 m? Vi må tenke *uterom!*

«Jeg vil bygge huset her, for der ligger vannledningen. Det er bare å koble seg rett innpå.» Dette er faktisk et helt alminnelig utsagn blant flere lignende, dessverre. Noen løpemeter kobberrør kan altså bli avgjørende for hvordan generasjoner skal leve og bo på gården. Som rådgivere og planleggere må vi ha argumenter klare når slike utsagn kommer.

3. Bygningenes utforming (vinkel-bygninger?)
4. Lévegger/pergolaer på hus og mellom hus.
5. Lé-vegetasjon (evt. i kombinasjon med terrengforming (jord-voller).

Et godt avskjermet gårdstun bør framstå som en totalløsning der de ovennevnte virkemidler kombineres for å oppnå et best mulig resultat. Hovedpoenget er at vi hele tiden tenker *romdannelse*, enten rommenes vegger består av plantede trær og busker, lévegger, jordvoller, bygninger eller naturlige terrengformasjoner og vegetasjon.